

GENERACIÓ PEGASO

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI

Dirigit i escrit per Isabel Andrés Portí, la qual també hi fa de personatge secundari i narradora, "Generació Pegaso" explica la història de la lluita que el seu pare i els seus quatre millors amics van dur a terme pels drets democràtics i la millora de les condicions laborals a la fàbrica on treballaven durant els últims anys de la dictadura franquista.

En Paco, en Josep, en Talo, en Manolo i en Pepito es van conèixer a finals dels anys seixanta del segle passat. Tenien entre vint i trenta anys i treballaven en una de les fàbriques públiques més importants de la dictadura franquista: la Pegaso. Units pels ideals, van organitzar les seccions de CCOO i PSUC, sindicat i partit, llavors clandestins. Van arriscar les seves vides i el benestar de les seves famílies per la lluita per les condicions laborals dels treballadors. Alguns van patir la presó, d'altres van haver d'amagar-se i tots van ser acomiadats de la feina. Només gràcies a la forta amistat que els unia i la solidaritat dels companys van aconseguir superar els obstacles i convertir la Pegaso en una empresa pionera en l'assoliment de drets a finals dels setanta del segle XX.

Isabel Andrés aconsegueix un clima intimista i de confiança amb els protagonistes, un factor clau per narrar el drama de les seves històries. Un altre punt a destacar del documental és la gran quantitat d'imatges inèdites dels anys setanta que va enregistrar el seu pare en Super 8 de moments familiars, mobilitzacions a la Pegaso o al carrer.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol: Generació Pegaso (2012)

Direcció i guió: Isabel Andrés Portí

Ajudant de direcció: Santi Trullenque

Productors: Albert Sagalés i Jordi Ambròs

Productora delegada: Ruth Llòria

Fotografia: Gina Ferrer García

Muntatge: Simone Belisario

Música original: Francesc Gener

Cap de producció: Alfons Teruel

So directe: Elena Coderch

Postproducció de so: Sisco Peret

Una coproducció de Diagonal Televisió amb Televisió de Catalunya i la col·laboració de l'Institut Català de les Empreses Culturals.

Visionat a Internet: <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/el-documental/generacio-pegaso/video/4368950/>

PANTALLA D'ACTIVITATS

1. Escriviu la sinopsi del documental *Generació Pegaso*.
2. Elaboreu un petit informe sobre la fàbrica *Pegaso*: Quan es va fundar? Què produïa? Per què va deixar d'existir? Què hi ha actualment a l'espai que ocupava la fàbrica?
3. A partir de les evocacions i reflexions dels quatre protagonistes que apareixen al documental (Pepito, Josep, Manolo i Talo), feu una petita semblança de cadascun d'ells.
4. En els primers moments del film en Pepito diu: "Els problemes no es resolen sols". Què vol dir amb aquesta frase?
5. Per què era tan important la seguretat en aquells moments de dictadura? Quines precaucions prenen els treballadors que militaven en organitzacions antifeixistes? Què vol dir "militar"?
6. Els protagonistes parlen del Sindicat Vertical o CNS de l'època de Franco. Com era aquest sindicat? En quines experiències estrangeres es basava?

7. El sindicat clandestí Comissions Obreres es va introduir al Sindicat Vertical franquista per “desmuntar el *tinglao*” com diuen els extreballadors de la *Pegaso*. Què eren les Comissions Obreres? Quan van aparèixer? Què pretenien?
8. Al minut 20 del documental se’ns explica que arran dels darrers afusellaments del franquisme, alguns dels protagonistes foren perseguits i detinguts. Investigueu aquests fets històrics i aclariu de què els acusava la policia.
9. Arran de les detencions i empresonaments aquests dirigents sindicals foren acomiadats per l’empresa. Com és que foren readmesos?
10. Qui es va encarregar que les famílies dels empresonats seguissin cobrant el sou mentre eren a la presó Model?
11. Els entrevistats expliquen l’aturada de la fàbrica arran de l’anomenada *Matança d’Atocha*. Expliqueu què fou i què va representar.
12. Per què va desaparèixer la fàbrica *Pegaso*?

LLENGUATGE I TÈCNIQUES AUDIOVISUALS

1. Podríem dir que *Generació Pegaso* és un documental o un film de no-ficció. Quina diferència ho ha entre un documental i un reportatge?
2. De qui és la veu en off? Quina funció habitual té la veu en off en un documental?
3. La directora, Isabel Andrés Portí, ens explica al començament de *Generació Pegaso* que finalment ja va saber què fer amb totes aquelles cintes de Súper 8 que havia vist de petita, durant tota la vida. Què va fer? Què vol dir això del Súper 8?
4. Normalment a les entrevistes dels documentals es fa servir el pla mig curt o el primer pla? Per què?
5. Què aporta a *Generació Pegaso* la combinació entre imatges actuals i imatges inèdites dels anys 70 del segle passat recollides amb Súper 8?

Vegeu el blog de suport: <http://lenguatgecinematografic.wordpress.com/>

TRÀVELING DE LECTURES

GENERACIÓ PEGASO, UN DOCUMENTAL

El passat divendres 7 de desembre Canal 33 va emetre el documental *Generació PEGASO*, que ha dirigit Isabel Andrés Portí. (Els qui no l'haguessin pogut veure aquell dia ja saben que el poden recuperar al web de TVC durant un temps.) Vaig tenir l'oportunitat de veure la pel·lícula abans de la seva estrena televisiva i vull fer constar que em sembla que es tracta d'una aportació esplèndida a la memòria històrica des del terreny audiovisual.

El títol del documental és molt explícit sobre l'assumpte que vol tocar: les lluites obreres de finals del franquisme i dels inicis de la transició. Però amb una mirada molt precisa: la d'alguns dels protagonistes que van liderar aquelles lluites a la fàbrica PEGASO de Barcelona. Aquí no es fa aquell joc tan retòric (i, en el fons, tan retrògrad) de voler donar veus a tots els sectors socials de la transició. Estem tan acostumats a veure documentals fets des de l'òptica de la burgesia, aquells que sempre malden per oferir l'opinió del poder del moment, que la contemplació de *Generació PEGASO* és com una alenada d'aire fresc. Aquí no apareix Rodolfo Martín Villa ni Manuel Fraga Iribarne (aquest, sortosament, ja no podrà tornar a dir les seves mentides de sempre), aquí l'única veu que sentim és la dels obrers de la PEGASO que es van jugar la pell —van patir acomiadaments, empresonaments, tortures— per avançar en els drets laborals i en la conquesta de la llibertat.

Isabel Andrés aconsegueix un relat ple d'emocions; aconsegueix que la imatge capti en tota la seva dimensió la força de la paraula, el relat d'uns fets viscuts que gairebé sempre han estat silenciats. Aquells obrers de la PEGASO, com els de tantes fàbriques del "cinturón rojo" del moment, són allò que jo anomeno els damnificats de la transició. Ells van donar anys de la seva vida per canviar la societat i ara veuen com aquesta democràcia és plena de deficiències, que les desigualtats continuen sent injustes, que la participació dels individus en la vida democràtica i sindical continua sent limitada, constrenyida. Només aquells líders sindicals que van dedicar-se a la política han tingut rellevància pública; la resta, són personatges anònims que la pel·lícula rescata i ens ofereix la possibilitat de sentir la seva veu, personal, frapant.

No voldria suggerir que el documental és un pamflet. (A mi els pamflets m'agraden, però ja sé que no tothom aprecia el gènere.) Tot el contrari, està resolt amb una fluïdesa narrativa digne del millor encomi. Andrés té la sort de comptar amb un seguit de material que, en aquells anys, el seu pare rodava en súper8 (un material inèdit, per tant) i el sap introduir en el relat en el moment apropiat. La narració flueix amb precisió, els testimonis es van ordenant d'acord amb la tensió creixent dels moments que volen explicar, i això es barreja amb la visió de la generació posterior, la de la pròpia directora del documental i els altres fills d'aquells obrers. I és que Isabel Andrés és filla d'un d'aquells treballadors anònims, ara enretirats de la vida pública, i potser es nota la implicació personal en fer que la veu d'aquells homes —i, ja ho veureu, de les dones d'aquells

homes— no torni a ser silenciada. Estem davant d'un producte diferent, no us el perdeu.

<https://pensacions.blogspot.com/2012/12/generacio-pegaso-un-documental.html>

Activitats

1. El text que cabem de llegir és, més o menys, una crítica cinematogràfica. Feu-ne vosaltres una altra sobre un film de no-ficció que escolliu.
2. Què vol dir que estem acostumats a documentals sobre la Transició des de *l'òptica de la burgesia*?
3. Esteu d'acord en que el documental és un *pamflet*? Per cert, què és un *pamflet*?

LA LLUITA DEL MOVIMENT OBRER CONTRA EL FRANQUISME

Una fita decisiva (en la lluita contra el franquisme) fou sens dubte el Consell de guerra de Burgos de 1970 i les mobilitzacions a què donà lloc. A part d'Euskadi —on s'arribà a una situació de vaga general, especialment a Guipúscoa, desconeguda fins aleshores— fou a Catalunya on el procés pel qual es volia executar a sis combatents d'ETA tingué més repercussió. Hi hagué manifestacions ciutadanes, accions d'estudiants i obrers, concentracions i desfilades de grups cristians, una àmplia sensibilització popular, i la constitució de l'Assemblea d'Intel·lectuals Catalans a Montserrat. La commutació de la pena de mort, finalment aconseguida, fou un estímul per a tots aquests moviments (...).

L'embranchida del moviment obrer donà lloc al desenvolupament d'un nou sindicalisme que, d'una banda, aconseguí comptar amb bases més sòlides d'organització i lluita a les empreses, i d'altra estengué totes les formes de coordinació, solidaritat i generalització de les lluites i de presència política de les organitzacions obreres.

Amb el precedent del trencament del bloqueig dels salaris de 1969, la lluita, doncs, fou constant, especialment després de la llei de convenis col·lectius de 1973 que volia imposar convenis per dos anys a tot arreu.

Si bé a les eleccions sindicals de 1971 hi hagué nivells d'abstenció superiors als d'anteriors ocasions, aviat es varen refer l'organització i la coordinació obreres. Cal recordar a més que, en aquests anys, es convertiren en quasi habituals les intervencions de la policia i la Guàrdia Civil contra les accions de masses amb utilització d'armes de foc i enfrontaments mortals en molts casos. A Catalunya dos fets d'aquestes característiques tingueren especial repercussió. El primer, a la SEAT, amb motiu de l'entrada a la fàbrica dels enllaços sindicals elegits i acomiadats pocs mesos abans, que provocà un violent enfrontament, a resultes del qual morí el treballador Antonio Ruiz Villalba. L'àmplia solidaritat i la protesta

d'aquest cas es reproduí en un segon, el 1973, després de la mort de Manuel Fernández Márquez, en les vagues dels treballadors de la Tèrmica del Besòs.

Les Comissions Obreres continuaven essent el moviment promotor i canalitzador de totes aquestes accions, amb diferents tendències en el seu si: la vinculada a la Comissió Obrera Nacional de Catalunya (amb influència majoritària del PSUC, i presència d'altres grups); l'organitzada per sectors geogràfics (inspirada per Bandera Roja); i la que creà plataformes (sota l'orientació de diversos grups, entre ells el que després seria OIC).

Les vagues generals del Baix Llobregat (en solidaritat amb Elsa i Solvay pel juliol de 1974, i pel desembre del mateix any) i de Seat (gener de 1975) plantejaren aviat obertament el problema de la llibertat sindical i els drets d'associació i representació obrera. En aquesta línia fou molt important la batalla de les eleccions sindicals de 1975, àmpliament victorioses per a les candidatures unitàries i democràtiques, que de fet obrien pas ja a una nova fase de conquesta pràctica i efectiva de la llibertat sindical.

Colomer, J.M. / Ainaud, J.M. / Riquer, B. de (1978) *Els anys del franquisme*. Barcelona: Dopesa. Pàgs. 56-57.

Activitats

1. Amb ajuda del professor o professora, tracteu de reflexionar sobre per què el Procés de Burgos va provocar una gran mobilització contra les penes de mort.
2. Quina importància té, en la lluita contra una dictadura, la mobilització dels treballadors de grans empreses?
3. Què significa la llibertat sindical? Quin model de sindicalisme havia imposat el franquisme després de la guerra civil?
4. A més del moviment obrer, quins altres sectors socials van lluitar contra la dictadura, d'una manera significativa?

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir

- La Transició a la democràcia a l'Estat espanyol.
- El moviment obrer sota una dictadura.
- La lluita per la millora de les condicions de vida dels treballadors i treballadores.
- La necessitat del sindicalisme.
- La militància per transformar la societat.
- La defensa i la solidaritat davant la repressió.
- El cinema documental.

Objectius formatius

- Comprendre el film.
- Analitzar el llenguatge i les tècniques audiovisuals del film.
- Reflexionar sobre la lluita dels treballadors i treballadores.
- Conscienciar sobre la necessitat de mantenir la memòria democràtica del nostre país.
- Conèixer i analitzar aspectes sobre el període històric anomenat Transició.
- Observar actituds de solidaritat en conflictes i situacions d'injustícia i perill.

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre adequadament a les qüestions de comprensió i de llenguatge cinematogràfic de forma reflexiva i interessada.
- Capacitat per relacionar i entendre les diferents problemàtiques socials i polítiques plantejades en el film.
- Identificar els temes i subtemes del documental.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les feines proposades.